

Olieslachtoffers langs de kust van Zuid-Kennemerland 1982-1983.

Als dit verslag verschijnt zijn de eerste olieslachtoffers al weer aangespoeld op het strand. Het is een beeld dat we elk jaar terug zien en hoe lang nog? Er zal aan de lozingen op zee door olietankers wel nooit een einde komen, zolang alles niet goed, tot in de puntjes wettelijk geregeld is. En het beeld van aanspoelende vogels zal zolang er zeevogels zijn voortduren. Geen optimistisch begin van dit verslag, maar het is wel de realiteit. Het is en blijft een kwalijke, voor de zeevogels vrijwel altijd dodelijke, zaak.

Olielozingen en wat er aan gedaan kan worden.

Perioden met mist, zware storm en een grote olieramp vormen de ideale omstandigheden om de tanks van olietankers te spoelen. De moedwillige lozingen bestaan naast het overboord pompen van zogenaamde lekolie uit de machinekamer uit het overboord pompen van ladingsresten, vervuild ballastwater en waswater van tankschepen. Esso en Shell hebben uitstekende methoden ontwikkeld voor het schoonmaken van de bunkers in tankschepen, waarbij weinig of geen olie in zee beland. Helaas kiezen nog veel kapiteins (eigenlijk door toedoen van de reders) voor het eerste. Het kost de reders namelijk nogal wat geld om hun afval op de voorgeschreven wijze aan land te brengen.

De zee wordt hierbij te vaak gezien als vuilnisvat, waar je steeds maar je troep in kunt gooien, want ze is zo groot dat het geen gevaar kan (denkt men).

Misschien komt tegen het lozen een iets betere situatie. Vanaf oktober 1983 namelijk moeten alle schepen onder meer een installatie aan boord hebben waarmee het afval gescheiden en opgeslagen wordt en de nieuwe wet geeft de verschillende landen aan de controlediensten meer bevoegdheden. Een andere manier, aangedragen door de Werkgroep Noordzee naar Zweeds voorbeeld, is het aan de olie toevoegen van een metaalmengsel waardoor de olielozende schepen te achterhalen zijn.

In Nederland is in begin 1983 een apart vliegtuigje, "de Maritime Patrol", in gebruik genomen om olielozingen in het Nederlands gedeelte van de Noordzee op te sporen. Het vliegtuigje, dat om de andere dag een inspectievlucht houdt, maakt gebruik van zogeheten remote-sensing-technieken, die zijn gebaseerd op de principes van radar, infrarood en ultra-violette straling. Zelfs 's nachts kunnen lozingen worden opgespoord en in één uur kan men +15.000 km² afspeuren. Zo hoopt men de lozingen beter in de hand te houden. Om bewijslast te verzamelen wordt van de vervuiler, op heterdaad, een foto gemaakt, met vermelding van datum, tijd en positie.

Het aantal olievlekken op de Noordzee wordt momenteel geschat op +12.000 per jaar.

Volgens de wetgeving van vóór oktober 1983 mochten slechts vier soorten persistente olie (ruwe-, stook-, smeeren zware dieselolie) niet worden geloosd, voor het overige was de Noordzee nog "vogelvrij". Gelukkig dat dit per oktober 1983 is veranderd; toen namelijk trad een nieuw internationaal verdrag (Marpol-73) in werking. Toch mag ook volgens dit nieuwe verdrag nog enige olie in zee worden geloosd. Een tanker mag bijvoorbeeld 1/30.000 van zijn laadvermogen aan olie in zee lo-

zen, maar alleen in een verdunning van honderd deeltjes olie op een miljoen deeltjes water en dan nog alleen op meer dan 80 km uit de kust.

Behalve dat hiernaast de mens ook nog +3 miljoen ton olie via het riool loost (het verversen van motorolie) loost de natuur zelf ook nog +500.000 ton olie, die op natuurlijke wijze door de aardkost heen komt.

In 1971 werd in 600 supertankers 1355 miljoen ton olie over de oceanen vervoerd. Men schat dat meer dan 6 miljoen ton daarvan in zee terecht gekomen is, o.a. door het schoonmaken van de tankers op zee.

Vele tienduizenden vogels zoals Alken, Zeekoeten, Papegaaiduikers, zeeëenden, Eidereenden en Jan van genten komen daardoor jammerlijk om. Komt zo'n vogel in aanraking met olie dan krijgt hij daardoor een flinke psychische klap. Door de olie op het verenkleed kan hij niet meer vissen en raakt dus ondervoedt, daarnaast vertoont hij een afwijkend gedrag. Erger wordt het als de vogel, door zich te poetsen, probeert schoon te maken. Hij krijgt daardoor de olie binnen en deze tast de darmflora aan. In het laatste stadium verdrinkt hij of bereikt de kust.

Tellingen - aantallen.

De eerste melding van een olieslachtoffer kwam binnen op 14 november. Er werd toen een Zeekoet bij het Vogelrampenfonds binnengebracht. Op 20 november werden 2 slachtoffers gemeld bij IJmuiden (Vogellogboek Zuidpier), een Zeekoet en een Alk.

Hierna volgden de meldingen van olieslachtoffers zich snel op. In februari wordt de top bereikt (zie tabel 1 en 2) en 20 maart werden door ons de laatste Alken, Zeekoeten en een Drieteenmeeuw op het strand gevonden. Ook werden er in de duinen en de polders olieslachtoffers waargenomen. Op 27 maart bijvoorbeeld een dode juv. Drieteenmeeuw in de Oosterbroekpolder en op 13 maart een Roodkeelduiker aldaar; dit ex. hebben we nog gevangen en naar het vogelhospital gebracht. Vermeldenswaard is ook

nog het grote aantal, met olie besmeurde, Drieteenmeeuwen in de eerste maanden van 1983 in de haven van IJmuiden. Ook kwamen er meldingen binnen van Zilver- en Stormmeeuwen met oliesporen, die werden waargenomen in de polder.

Tabel 1 - Dode olieslachtoffers, eigen vondsten (1982-'83).

	dec.		jan.							febr.				mrt.					totaal	
	17	31	2	9	11	20	22	23	26	30	2	6	12	27	5	6	12	13		20
Fuut	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Roodhalsfuut	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Noordse stormvogel	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3
Jan van gent	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Eidereend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Middelste zaagbek	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Grote mantelmeeuw	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	6
Zilvermeeuw	-	1	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	1	5	-	1	-	-	-	13
Stormmeeuw	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Kokmeeuw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2
Dwergmeeuw	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Drieteenmeeuw	4	12	1	2	4	-	6	14	2	5	1	8	9	20	-	3	1	1	1	94
meeuw, spec.	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Alk	4	1	2	1	2	-	3	3	-	3	1	11	27	18	-	6	-	-	2	84
Kleine alk	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
Zeekoet	6	4	-	7	5	4	8	5	8	21	3	15	33	25	1	7	5	4	2	163
Alk/Zeekoet	-	-	-	3	2	-	-	-	-	1	-	1	7	4	-	-	-	-	-	18
Konijn	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	15	20	4	16	16	4	20	26	11	32	8	37	80	73	2	18	6	5	5	398

Bij tabel 1 vertegenwoordigde de alkachtigen 67,1 % van het totaal (resp. 21,1 en 41 % voor Alk en Zeekoet) en de meeuwen 30,4 %, waarvan het grootste gedeelte voor rekening van de Drieteenmeeuw komt (23,6 %).

Totaal bleek dus bij het afgelopen jaar dat de alkachtigen en meeuwen zowat alle slachtoffers (97,5 %) voor hun rekening namen. Normaal werd geteld vanaf de Zuidpier van IJmuiden tot Bloemen- daal aan Zee, behalve op 12 febr. toen er tot Zandvoort werd ge- teld. Er werd lopend of per fiets naar de slachtoffers gezocht. Bij tabel 2 hebben we geen totaaltelling gemaakt, omdat dan zeer waarschijnlijk is dat we bij de meeuwen en Drieteenstrandlopers dubbeltellingen zouden krijgen.

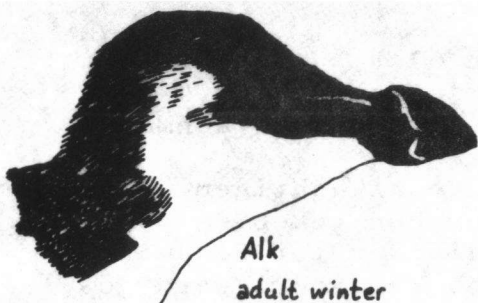
Tabel 2 - Levende olieslachtoffers, eigen waarnemingen (1982-'83).

	dec.		jan.							febr.				mrt.					
	17	31	2	9	11	20	22	23	26	30	2	6	12	27	5	6	12	13	20
duiker, spec.	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drieteenstrandloper	-	1	3	7	-	40	-	-	-	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-
Grote jager	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grote mantelmeeuw	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Zilvermeeuw	-	-	3	-	-	-	6	-	-	-	4	1	-	-	-	2	-	-	
Stormmeeuw	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
Kokmeeuw	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Drieteenmeeuw	1	1	2	5	16	44	-	27	-	8	30	55	4	-	1	-	-	-	
Alk	-	-	-	1	-	-	-	-	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	
Kleine alk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Zeekoet	-	1	-	6	2	3	2	7	1	6	5	16	-	1	-	-	-	-	

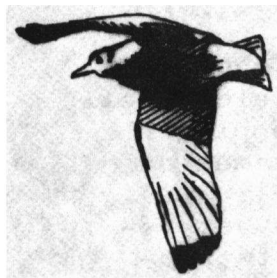
Opvallende waarnemingen uit het vogellogboek van de Zuidpier waren nog: op 22 jan. 1 Papegaaiduiker en op 28 jan. en op 2 febr. 1 Kleine alk. Verder veel meldingen van Zeekoeten, Alken en Drieteenmeeuwen en in iets mindere mate van Jan van genten, Futen en de andere meeuwensoorten.

Volgens S.B.B. moet er een belangrijke bron van olievervuiling zijn geweest in volle zee, omdat ditmaal opvallend veel Drieteenmeeuwen met olie waren besmeurd.

Vermeldenswaard is nog dat veel strandlopers (eigen waarnemingen van o.a. Drieteenstrandlopers, zie tabel 2) tijdens het fourageren besmet raken als er olie op de vloedlijn ligt. Veel meeuwen hebben ook vaak sporen van olie rond de kop en borst door het aanvreten van slachtoffers (Swennen & Spaans 1970). Zelf zagen we hoe een Grote mantelmeeuw een net aangespoelde Zeekoet doodde en ervan at.

Op 9 jan. vonden we een geringde Alk (M 40076 BRIT.MUSEUM LONDON SW 7). Tot op heden hebben we van dit ex. nog geen terugmelding ontvangen. Op 30 jan. vonden we wederom een geringde Alk (M 20840 BRIT.MUSEUM LONDON SW 7) met om z'n linkerpoot een rode plastic ring. Dit ex. was geringd te Skomer, Dyfed, Groot-Brittannië op 19 juli 1977 (51.44 N - 05.19 W). In het vogellogboek van de Zuidpier werd nog melding gemaakt van een op 17 dec. gevonden dode Jan van gent met een engelse ring.

De aantallen die op het strand aanspoelen zijn slechts een fractie van de aantallen die werkelijk omkomen. De Engelsen hebben hiervoor een proef genomen. Van een aantal vogels die zij in zee deponeerden werd maar een derde of minder teruggevonden (Ouweneel 1979). Daarnaast worden veel vogels, als zij op het strand zijn aangespoeld, door particulieren meegenomen, weggespoeld of door het duinzand ondergewaaid, zodat het aantal gevonden ex. waarschijnlijk dus wel een ondertelling is (Camphuysen 1981).

Tegenwoordig heeft het S.B.B. (samen initiatiefnemer met het N.I.O.Z. en Vogelbescherming) een olierampenplan. Dit houdt in dat de vogels van het strand af worden gehaald en worden gebracht naar vogelopvangcentra langs de kust.

Hopelijk komen alle landen erachter dat de olievervoerende tankers geen gelegenheid meer mogen krijgen om hun olie op zee te lozen. Voor het verongelukken van olietankers zal wel altijd gevaar aanwezig blijven zolang wij olie nodig hebben. Dit alles zou een hoop dierenleed besparen.

Literatuur:

- Camphuysen C.J. 1981. Olieslachtoffers op de Nederlandse kust, winter 1980/1981. Het Vogeljaar 29 (5) 232-238
- Oome H.J.J. 1971. De oliecatastrofe in Amer en Biesbosch rond de jaarwisseling 1970-'71 en daarna (en steeds maar langer daarna). Het Vogeljaar 19 (1) 446-451
- Ouweneel G.L. 1979. Olie ! De Lepelaar 64 22-26
- Swennen C. & Spaans A.L. 1970. De sterfte van zeevogels door olie in februari 1969 in het waddengebied. Het Vogeljaar 18 (2) 233-245
- Taapken J. 1978. Marée Noire: een nieuwe olieramp aan de kust van Bretagne. Het Vogeljaar 26 (3) 101-108
- Taapken J. 1981. Westeuropese olieramp voor onze zeevogels. Het Vogeljaar 29 (1) 41-43
- Vogellogboek Zuidpier
- Diverse krantenartikelen

Evert van Huijssteeden
Rijksstraatweg 333
2025 DA Haarlem

Fred Cottaar
Iepenstraat 10
2023 SV Haarlem